

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

πού τὸν παρουσιάζει ἀπαλλαγμένον ἀπὸ τοὺς «ἐφιάλτες του καὶ τὶς μυστικοπαθεῖς καταστάσεις του», τῆς Μαρίας Στούαρτ, τοῦ Ἐδουάρδου Ζ', καὶ τῶσων ἄλλων. Τὸ συμπέρασμα τῆς «Ἱστορίας τῆς Ἀγγλίας» εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ ἐνδιαφέροντα, καὶ ὁ Μωρουά, ἀφοῦ ἐξετάσῃ ὅλα τὰ αἰτία τοῦ σημερινοῦ βρετανικοῦ μεγαλείου, καταλήγει ὅτι «ἡ δύναμη τοῦ ἀγγλικοῦ λαοῦ ὀφείλεται στὸν πειθαρχικό, γεμᾶτο καλωσύνη, ἐμπιστοσύνη καὶ θάρρος χαρακτήρα του, πού τὸν διέπλασαν δέκα αἰῶνες εὐτυχίας».

Ἀπομένει νὰ ρίξουμε γιὰ γοργή ματιὰ στὸ μυθιστοριογράφο. Κι' ἐδῶ, ὅπως καὶ ὅταν γράφῃ βιογραφίες, ὁ Μωρουά δὲν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ψυχογραφία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πρῶτα του ἔργα, πού ἦταν διηγήματα καὶ ὅπου ἡ φαντασία καὶ τὸ χιοῦμορ ἔπαιζαν τὸν κυριώτερο ρόλο, στὰ λίγα ρομάντσα πού ἔγραψε — δέκα περίπου — τὸν ἀπασχολεῖ περισσότερο ἡ ψυχολογία τῶν προσώπων καὶ οἱ ἠθικὲς συγκρούσεις τους, μέσα σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα ὅπου ζωγραφίζονται κι' ἀναλύονται ὅλες οἱ ἐλπίδες κι' ὅλες οἱ ἀπογοητεύσεις. Στὸ μυθιστόρημά του «L'Instinct du Bonheur» ἀφίνει νὰ ὑπονοηθῇ πόσο χιμαρικό εἶναι νὰ κυνηγᾷ κανεὶς τὴν εὐτυχία, στὸ «Cercle de Famille» ἐξετάζεται ἡ ἐπίδραση τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος πάνω στὰ παιδιά, στὸ «Climats» πού, ὡς τώρα, εἶναι τὸ πιὸ ἄρτιο, τὸ πιὸ ἀριστουργηματικό ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα τοῦ Μωρουά, ὅπου κάτω ἀπὸ τὸ κοινὸ γεγονὸς τῆς μοιχείας κρύβονται τὰ πιὸ σπαρακτικά καὶ κατὰ προέκταση τὰ πιὸ γενικά ἀνθρώπινα δράματα, ἡ ἀδυναμία τῆς συνεννοήσεως καὶ τῆς ψυχικῆς ἐπαφῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκος ἀναλύεται με βάθος ψυχολογικὸ καὶ ὀξύτατη παρατηρητικότητα. Τὸ ἠθικὸ «κλίμα» παίζει τὸν κύριον ρόλο στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ «οἰκογενειακό». Κι' ἀκριβῶς αὐτὴ τὴν ἀτμόσφαιρα ψυχογραφεῖ ὁ συγγραφέας. Ὁ Μωρουά δὲν εἶναι ὅμως μονάχα ὁ κοινωνικὸς μυθιστοριογράφος. Γεμᾶτος fantaisie, χάρη καὶ εἰρωνεία, ξεκουράζεται κάποτε μεταφέροντας τὸν ἀναγνώστη σὲ ἀπίθανες περιπέτειες, σὲ συμπτώσεις περίεργες, ὅπως στὰ μικρά του ρομάντσα: «Le Peseur d'âmes», «La Machine à lire les Pensées», «Voyage au Pays des Articoles», κλπ. Ἔργα πού εἶναι μᾶλλον φιλοσοφικά διηγήματα, συνεχίζοντας τὴ μεγάλη παράδοση τοῦ Βολταίρου, καὶ ὅπου ὁ μοραλιστὰς ξαναπαίρνει τὰ δικαιώματά του.

Προσπάθησα νὰ διώσω, σὲ γενικὲς γραμμὲς, μιὰν ἰδέα τοῦ πλούσιου σὲ ἔκταση καὶ ποιότητα ἔργου τοῦ νέου γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ. Μὰ νομίζω, ὅτι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἀνάλυση, αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἔργο μιλεῖ καλύτερα, βαθύτερα, στὸν ἀναγνώστη πού θὰ σκύψῃ ἐπάνω του με ἐνδιαφέρον καὶ στοργή. Ἔτσι θὰ μπορέσῃ νὰ νιώσῃ τὴν ἐξέλιξη ἐνὸς συγγραφέως. Ὁ Μωρουά αἰσθάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ γράφῃ ἀπὸ μικρὸς. Μαθητὴς ἀκόμα, σὲ ἡλικία δεκατριῶν ἐτῶν, συνέθεσε μιὰ τραγωδία, κι' ἔδωσε τὰ πρῶτα του διηγήματα στὰ μαθητικὰ περιοδικά. Στὸ Λύκειο τῆς Rouen, ὅπου σπούδασε, εἶχε τὴν εὐτυ-

χία νὰ τὸν διδάξῃ στὴν τάξη τῆς Φιλοσοφίας ὁ πασίγνωστος penseur, ὁ Alain. Οἱ πρῶτοι του φιλολογικοὶ ἔρωτες ὑπῆρξαν ὁ Μπαλζάκ, ὁ Φλωμπέρ, ὁ Ἀνατόλ Φράνς, ὁ Βολταίρος, ὁ Ντίκινς. Τὶς διακοπὲς του τὶς πέρασε ὅλες στὴν Ἀγγλίαν. Καὶ κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ἀποσπασμένος σ' ἓναν Ἀγγλο συνταγματάρχην, στὸ Ypres καὶ στὸ Poperinghe, παρὰ τὶς ὀβίδες, παρὰ τὶς κακουχίες, στὶς ὥρες τῆς ἀνίας του ἔγραφε. Ἔτσι γεννήθησαν «Les Silences du colonel Bramble». Περνώντας με ἄδεια ἀπὸ τὸ Παρίσι, πῆγε νὰ δῇ τὸν Bernard Grasset. Ὁ μεγάλος παρισινὸς ἐκδότης δέχτηκε τὸ χειρόγραφο. Σὲ λίγο, τὸ πρῶτον τοῦ βιβλίου ἔβγαψε, ἡ κριτικὴ τὸ ὑποδεχόταν μ' ἐπαίνους, καὶ τ' ὄνομα τοῦ Μωρουά ἀρχίζει νὰ γίνεται γνωστό. Ἡ καρριέρα του ὑπῆρξε ραγδαία, ἀφοῦ μόλις πενήντα τριῶν ἐτῶν ἡ Ἀκαδημία τὸν ἐδέχθηκε στοὺς κόλπους τῆς, ἀνταμείβοντας ἔτσι ἓνα συγγραφέα πού με τὴ μακρὰ ἐργασία του καὶ τὴν ἐκλεκτικότητά του, τὴν προσήλωσέ του στὶς παλιὲς γαλλικὲς παραδόσεις καὶ τὴ συγχρονισμένη του ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὰ ἠθικὰ προβλήματα τῆς, τιμᾷ τὴν πατρίδα του καὶ τὰ γράμματα, ἀφιερώνοντας τὴ ζωὴ του ὀλόκληρη στὴν ἐξυπηρέτηση τῆς πνευματικῆς προσεγγίσεως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, στὶς χώρες αὐτὲς ὅπου ἡ σκέψη καὶ τὰ ἰδανικά γιὰ τὸ μέλλον μιᾶς εὐτυχισμένης ἀνθρωπότητος ἀνθίσαν κι' ἐξακολουθοῦν ν' ἀνθοῦν σὰ λουλούδια δροσερὰ κι' ὠραία, πού οὔτε ὁ χρόνος, οὔτε οἱ θύελλες μπόρεσαν νὰ τὰ μαράνουν.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

Ἔργα τοῦ André Maurois:

Romans et Nouvelles: «Les Silences du Colonel Bramble», «Les Discours du Docteur O' Grady», «Ni Ange ni Bête», «Climats», «Le Cercle de Famille», «L'Instinct du Bonheur», «Les Mondes Imaginaires», «Bernard Quesnay», «Voyage au Pays des Articoles», «Le Peseur d'âmes», «La Machine à lire les Pensées», (Bernard Grasset et N.R.F. éditeurs).

Études Historiques et Littéraires: «Dialogue sur le Commandement», «Études Anglaises», «Magiciens et Logiciens», «Aspects de la Biographie», «Turguéniev», «Sentiments et Coutumes», «Ariel ou la vie de Shelley», «Byron» (2 vol.), «Édouard VII et son temps», «La vie de Disraeli», «Rouen», «Le Côté de Chelsea», «Chantiers Américains», «Voltaire», «Conseils à un jeune français partant pour l'Angleterre», «Textes choisis» (Bernard Grasset et N.R.F. éditeurs), «Histoire d'Angleterre» (A. Fayrd et Cie, éditeur).

Γ. Π.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ε. Παπανούτσου: «Περὶ Ἐπιστήμης».

Τὸ «Περὶ Ἐπιστήμης» τοῦ κ. Παπανούτσου εἶναι, μετὰ τὸ «Περὶ Τέχνης» καὶ τὸ «Περὶ ἠθικῆς», τὸ τρίτον ἔργο ἐκτελέσεως, νὰ ποῦμε, τοῦ προγράμματος πού ἔταξε στὸν ἑαυτό του με τὸ πρῶτον τοῦ βιβλίου, τὴν «Τριλογία τοῦ Πνεύματος».

Ἐκεῖνο φαινότανε, καὶ τ' ὁμολογοῦσε ἄλλωστε, πὼς ἐξεπήδησε ἀπὸ μιᾶ διαισθητικῆν ἀποκάλυψη, ἀπὸ ἓνα πρωτόφαντο φιλοσοφικὸ βίωμα, ἓνα ὄραμα μονοκόματο καὶ χυτὸ. Τοῦτα τὰ τρία ἔχουν τὸ δυσκολώτατο χρέος νὰ ξελογαριαστοῦνε μὲ ὅλες τὶς ἱστορικὲς θεωρίες πάνω στὰ ἴδια ζητήματα, καὶ νὰ θεμελιώσουν ἀναλυτικὰ καὶ λογικὰ τὴ ρητὴ ἐκδήλωση τοῦ δράματος, πὺ περνάει ἔτσι στὸν κύκλο τῆς διάνοιας καὶ ἐπιδέχεται, προκαλεῖ μάλιστα τὴ συζήτηση, ἐνῶ ἡ «Τριλογία» μποροῦσε ἴσως νὰ προβάλλει τὴν ἀξίωση *à prendre ou à laisser*. Δὲν μποροῦμε ἴσως νὰ συζητήσουμε ἐδῶ τὴ δύναμη ἢ τὴν πιθανὴν ἀχτινοβολία τοῦ ἀρχικοῦ ἐκεῖνου βιώματος διαπιστώνοντας μόνον ὅτι ἦταν γνήσιο καὶ εἰλικρινές, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ τονίσουμε πὼς ὅσο πάει ἀποξενώνεται ἀπὸ τὴν οὐσία τῶν κατοπινῶν ἔργων. καὶ ἐνῶ στὴν αἰσθητικὴ του ἀπηχοῦσεν ἀκόμη αἰσθητὰ, μόνον κάπως βιασμένα γεμίζει τὰ πλαίσια τῶν ἐπὶ μέρους ζητημάτων τῶν σχετικῶν μὲ τὴν ἠθικὴ καὶ μὲ τὴ γνώση. Στὸ «Περὶ Ἐπιστήμης» μάλιστα ξενίζει ἀρχετὰ ἡ ἀτομὴ ἀπήχησή του πρὸς τὸ τέλος, μετὰ τὴν ἀρχικὴ δήλωσή ὅτι τὸ ἔργο τοῦτο προσχωρεῖ στὴν κριτικὴ φιλοσοφία καὶ μετὰ τὶς θαυμαστικὲς ἐκφράσεις γιὰ τοὺς Νεοκαντιανούς, τοὺς ὁποίους φιλοδοξεῖ νὰ συμπληρώσει. Ἡ ἀντίθεση τούτη, καθὼς καὶ ἡ συνεχῆς ἀνάμιξη ψυχολογικῶν ἀπόψεων καὶ δικαιολογητικῶν στὰ καθαρὰ γνωσεοθεωρητικὰ ζητήματα, ἀδικεῖ τὴ μελέτη αὐτὴ, πὺ εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα, ζωντανότερα καὶ εἰλικρινέστερα νεοελληνικὰ φιλοσοφικὰ ἔργα. Γιατί, παρ' ὅλα ὅσα πρόκειται νὰ ποῦμε παρακάτω, τὸ ἔργο τοῦ κ. Παπανοῦτσου ἀφίνει στὸ νοῦ καὶ τοῦ ἐχθρικώτερου ἀναγνώστη τὴν ἐντύπωση ὅτι γιὰ τὸ συγγραφέα ἡ φιλοσοφία δὲν εἶναι ἀφηρημένο θέμα μελέτης, ἀλλὰ ζωτικὸ πρόβλημα καὶ σκοπὸς προσωπικὸς.

Ὡς κεντρικὸ πρόβλημα τῆς γνωσεολογίας τοποθετεῖται πρῶτα ἡ κλασικὴ ἀντιπαράταξη Ρεαλισμοῦ - Ἰδεαλισμοῦ, καὶ ἀναπτύσσονται μὲ σαφήνεια οἱ βασικὲς τὸς θέσεις μὲ τὴν ἀπαίτηση νὰ ὑψωθεῖ ἡ αὐστηρὴ κριτικὴ «κάθετα» ἀπάνω ἀπὸ τὶς ἀκρότητες τῶν δογματικῶν συστημάτων, δικαιολογεῖται κατόπι μιᾶ μερικὴ ὑποχώρηση πρὸς τὸ ρεαλισμὸ, πὺ ἡ νεώτερη ἐξέλιξή του μὲ τὸν Ed. von Hartmann καὶ τὸν Nikolai Hartmann ἐκτίθεται ἐξαιρετικὰ διαφωτιστικὰ. Ἀλλὰ τὸ ἀπώτατο στήριγμα τοῦ μερικοῦ αὐτοῦ ρεαλισμοῦ δὲν τὸ βρῖσκει ὁ κ. Παπανοῦτσος στὴ θεωρητικὴ συνείδηση ἄν, μᾶς λέει, ἡ μόνη σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν κόσμον ἦταν ἡ γνωστικὴ, θὰ ἦταν ἀδύνατη κάθε ἀπόδειξη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ, καὶ ὁ Ἰδεαλισμὸς, ἀκόμα περισσότερο : ὁ σολιψισμὸς, θὰ ἔμενεν ἀκλόνητος. Ἀλλὰ οἱ δεσμοὶ τῆς ζωῆς δίνουν στὸν ἀνθρώπον τὴν ἀμεσην αἰσθησὴ τῆς δυνάμει του καὶ τῆς ἀντίστασης τῶν πραγμάτων, πὺ διαπνέονται ἀπὸ τὴν ὁρμὴ πρὸς αὐτοκατάφαση. Ἡ ὁργανικὴ αὐτὴ πείρα, ἡ μυϊκὴ μνήμη τῶν προσπαθειῶν μας, δὲ χρειάζεται τὴ θεωρητικὴ δικαίωση ἄντὴ μᾶλλον στηρίζει μιὰν ἀπόλυτη πεποίθησή μας γιὰ τὸ «ὄτι», τὴν ὑπερβατικὴν ὄντοτητα καὶ τοῦ κόσμου καὶ

τῆς ἀτομικῆς συνείδησις, πὺ γιὰ τὸν Κάντ ἦταν μόνον «φαινόμενο». Γιὰ τὸ «τί», ὅμως, δηλ. γιὰ τὴν ποιότητα, τὶς ιδιότητες τῶν ὑπερβατικῶν πλασμάτων, εἶναι ἡ ψυχικὴ πείρα ἀνίκανη νὰ μᾶς δώσει ὅποιαδήποτε πληροφορία. Εἶναι τυφλὴ αἰσθησὴ, σκοτεινὸ βάθος ἀπ' ὅπου ἀντλοῦμε τὴν πρωταρχικὴ βεβαιότητα, ἀλλὰ κάθε ἐλπίδα νὰ τῆς ἀποσπάσουμε πληροφορίες εἶναι μάταιη γι' αὐτὸ κατακρίνει ὁ κ. Παπανοῦτσος τὴ διαισθητικὴ φιλοσοφία τοῦ Μπέργσον, πὺ πιστεῦει στὴ «μυστικὴ κατάδυση» στὸ βυθὸ τοῦ ἑαυτοῦ μας, χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ μᾶς ξεκαθαρίζει, καὶ φοβοῦμαι χωρὶς νὰ τὸ ξεκαθαρίζει μέσα του, πὺθε λαβαίνει τὶς εἰδήσεις γιὰ τὴν ὁρμὴ πρὸς αὐτοκατάφαση τῶν πραγμάτων, γιὰ τὸν ἔμφυτο δυναμισμό τῆς πραγματικότητος, καὶ γιὰ τὴν ἀνοχὴ τῆς ἢ ὄχι πρὸς τὰ διανοητικὰ μας σχήματα. Τὸ σχῆμα γιὰ τὴ σχέση τῆς συνείδησις πρὸς τὸν κόσμον, πὺ φαίνεται πὼς ἱκανοποιεῖ περισσότερο τὸ συγγραφέα, εἶναι τελικῶς τὸ ἀκόλυθο : ἡ συνείδηση ὡς μιᾶ ἐπίπεδη ἐπιφάνεια, καὶ ἀπάνω τῆς σημεῖα ἀπὸ κύκλους, ἐλλείψεις, ἢ ἄλλα σχήματα πὺ τὴν τέμνουν ἐπομένως ἐπαφὴ τῆς συνείδησις μὲ τὴν πραγματικότητα, μόνον σὲ γεωμετρικὰ σημεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα οὔτε κατεύθυνση, οὔτε μέγεθος, ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη ποιότητα τῶν πραγματικῶν δεδομένων εἶναι δυνατό νὰ συναχθοῦν.

Προχωρώντας στὸ κεφαλαῖωδες ζήτημα τῶν κατηγοριῶν, ὁ κ. Παπανοῦτσος δίνει πάλι μιὰ πολὺ μελετημένη καὶ διαφωτιστικὴν ἀνάλυση τῶν διαφόρων θεωριῶν πὺ ἔχουνε προβληθεῖ ὡς πρὸς αὐτές. Ἐπεκτείνει δὲ τὶς καθαρὲς κατηγορίες τῆς διάνοιας, ὅπως τὶς ἠθέλε ὁ Κάντ, καὶ πρὸς τὰ κάτω, θεωρώντας τὸν τόπον καὶ τὸ χρόνον, τὶς παραστατικὲς μορφὲς τοῦ Κάντ, ὡς κατηγορίες, καὶ πρὸς τ' ἀπάνω, χωρὶς νὰ ξεκαθαρίζει τὸ ρόλο τοῦ Λόγου ὡς πρὸς τὴ διάνοια. Ἀποφεύγει ὅμως προνοητικὰ νὰ δώσει ἓνα δικό του πλήρη πίνακα κατηγοριῶν ἢ ν' ἀποφανθεῖ γιὰ τὴ σχηματικὴ διαίρεση τοῦ Κάντ. Γιὰ τὴν ἐπέκταση πρὸς τὰ κάτω βασιζέται ὄχι ὅπως θὰ περίμενε κανεὶς στὴ μαθηματικὴ ἀνάλυση τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, πὺ ἡ νεώτερη μαθηματικὴ λογικὴ ἔδειξε ὅτι εἶναι διανοητικὰ, καὶ ὄχι παραστατικὰ συστήματα, ἀλλὰ στὴ μορφολογικὴ ψυχολογία, πὺ ὑποστηρίζει πειραματικὰ τὴ μορφοποίηση καὶ τὴν ὁργανικὴ τάση πρὸς ὁλοκλήρωση καὶ τῶν πιὸ πρωταρχικῶν πλασμάτων τῆς συνείδησις.

Θεμελιακὴ ἐνέργεια τῆς συνείδησις θεωρεῖ ὁ κ. Παπανοῦτσος τὴν πλαστικότητα. Καὶ ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ ἐντείνει τὴν προσοχή του γιὰ ν' ἀποσπάσει ἀπὸ τὸν ὄρον αὐτὸν κάθε παραστατικὸ, ἐξωτερικὸ μορφοποιητικὸ στοιχεῖο πὺ τοῦ ἀποδίνουμε συνήθως, ἀλλιῶς θὰ πέφτει ἀπὸ τὴ μιὰ σύγχυση στὴν ἄλλη. Γιατί ἡ παράσταση εἶναι μόνον τὸ κατώτατο δημιούργημα τῆς πλαστικῆς αὐτῆς ἐνέργειας, καὶ τὴν ἀκολουθοῦν κατ' ἀνιούσα κλίμακα ἡ ἐννοια, ἡ ἰδέα, τὸ σύστημα καὶ τὸ σύστημα τῶν συστημάτων.

Ἡ γνώση συντελεῖται σύμφωνα μὲ δύο ἀπαιτήσεις : ἀπὸ τὴ μιᾶ μεριά εἶναι ἡ ἀπαίτηση τῆς

συνείδησης για τάξη, καθολικότητα και κύρος, από την άλλη ή απαίτηση της πραγματικότητας να προσαρμόζονται τα διανοητικά σχήματα σ' αυτήν, να της είναι άνεκτά και όχι στενόχωρα, γιατί αλλιώς τα γκρεμίζει κ' ἐδῶ μᾶς γεννιέται ἡ ὑποψία μήπως αὐτὸ τὸ ἀκαθόριστο καὶ ἄποιο «ὄτι», τὸ καντιανὸ Χ τοῦ πράγματος καθ' ἑαυτὸ, ἢ τὰ γεωμετρικὰ σημεῖα τοῦ σχήματος τοῦ κ. Παπανούτσου, ἀποκτοῦν περισσότερο δύναμη, μεγαλύτερο ποιοτικὸ καθορισμὸ ἀπ' ὅ,τι μᾶς ἀφήνουν νὰ υποθέσουμε οἱ προσεχτικὰ ἀόριστοι αὐτὲς ἐκφράσεις, μήπως δηλαδή ὁ ρεαλισμὸς τοῦ κ. Παπανούτσου ἔχει μεγαλύτερη ἔκταση ἀπ' ὅ,τι ὁ ἴδιος τοῦ δίνει θεληματικά. Ἡ ἐκφραση ἀκόμη: «ἡ πραγματικότητα δὲν ἀνέχεται πιά ὀρισμένα σχήματα», μ' ὅλο πὺ εἶναι ὀρισμένως μόνο μιὰ εἰκόνα, προκαλεῖ ὅμως ἀναπόφευκτα τὴν ἐρώτηση, μήπως καὶ ἡ πραγματικότητα αὐτὴ ἀλλάζει, εἰδεμὴ πῶς τὰ ἀνεχόταν τελοσπάντων τόσους αἰῶνες. Ἡ απαίτηση λοιπὸν μεγαλύτερης συγκρότησης καὶ τάξης ἱκανοποιεῖται μετὰ τὴν ἀνοδο ἀπὸ τὴν ἐντύπωση στὴν παράσταση, ἀπὸ κεῖ στὴν ἐννοια, στὴν ἰδέα, στὸ σύστημα· ἐνῶ ἡ ἀνάγκη περισσότερου εἶναι μετὰ τὴν ἀντίστροφη κἀθοδο καὶ μετὰ τὴν τελικὴ ἀναφορὰ πρὸς τὴν αἴσθηση, τὴν παρατήρηση καὶ τὸ πείραμα, πὺ βρίσκει στὸν ἔτσι μεταλλαγμένο κριτικισμὸ μιὰ θέση πὺ δύσκολα παίρνει στὸν ἄλλον. Τὸ σχῆμα αὐτὸ τῆς ἀλληλοεξέλεξης τῶν γνωστικῶν πλασμάτων εἶναι ἀναμφισβήτητα ὄξυ καὶ ἀποδίδει ἀρκετὰ ἱκανοποιητικὰ τὴν πράξη, τὴν τεχνικὴ πορεία τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας. Σὲ ὅλην αὐτὴ τὴ διπλὴ διαδρομὴ δὲ βρίσκομε ὅμως οὔτε ἴχνος ἀπὸ τὴν ἄμεση πείρα τῆς ψυχῆς, πὺ ἐπρόκειτο ν' ἀποτελέσει τὴν τελικὴν ἐγγύηση γιὰ τὴν ὑπερβατικὴν ὑπαρξη. Κι' ἀφοῦ κάθε μεταφορὰ τῶν στοιχείων τῆς στὴ συνείδηση εἶναι ἀδύνατη, κι' ἀφοῦ ὅλα τὰ γνωστικὰ πλάσματα, ὡς μετὰ τὴν αἰσθησιακὴν ἐντύπωση, εἶναι δημιουργήματα τῆς συνείδησης, ἀποροῦμε τώρα τί χρειαζόταν ν' ἀνακατευτεῖ ἐξ ἀρχῆς ἡ τυφλὴ αὐτὴ αἴσθηση. Καὶ τοῦτο μᾶς φέρνει στὸ γενικώτερο ζήτημα, ὅτι ὁ ὅρος συνείδηση ἔχει πολλὰ καὶ ἐναλλασσόμενες σημασίες μέσα στὸ βιβλίον τοῦ κ. Παπανούτσου. Μ' ὅλη τὴ διάκριση πὺ κάνει προγραμματικὰ τῆς γνωστικῆς ἀπὸ τὴν ψυχολογικὴ συνείδηση ἀπ' ἐνός καὶ ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς ψυχῆς ἀπ' ἑτέρου, ἐπεμβαίνουν τόσο συχνὰ οἱ ψυχολογίζουσες ἀπόψεις καὶ ἡ ἀναφορὰ τῆς γνωστικῆς λειτουργίας πρὸς τοὺς ψυχολογικοὺς καθορισμοὺς τοῦ ἀτόμου, ἱστορικοκοινωνικοὺς ὅσο καὶ συναισθηματικούς, ὥστε νὰ μὴν ξέρομε ἂν ἔχομε τέλος νὰ κάνομε μετὰ τὴ «συνείδηση γενικῶς» τοῦ Κάντ, ἢ μετὰ τὴν ἐμπειρικὴ συνείδηση τοῦ «τούτου καὶ τώρα». Στὸ τελευταῖο μέρος ἀποτινάζει ὁ κ. Παπανούτσος τὴν ἐνοχλητικὴν καντιανὴν ἀφαίρεση, καὶ ἡ συνείδηση γίνεται ἄτομο, χωρὶς νὰ ἐπεξηγηθεῖ περισσότερο ἢ ἀναφορὰ τῆς πρὸς τὴν ὑπερατομικὴ ταυτότητα τοῦ ἀντικειμένου ἢ καὶ τοῦ ὑποκειμένου τῆς γνώσης, παρὰ μετὰ κάτι ὑπαινιγμοὺς γιὰ κοινωνικὴ καὶ βιολογικὴ σημασία τῆς ἀλήθειας, πὺ θυμίζουν τὶς γνωστὲς ἀερολογίες ἐνός

γνωστοῦ συγγραφέα Εἰσαγωγῆς στὴ Φιλοσοφία. Καὶ τὰ μέρη αὐτὰ εἶναι τόσο παράτονα στὸν ἄλλως ὑψηλὸ τόνο τοῦ ἔργου, πὺ δὲν ἔχω παρὰ νὰ ἐκφράσω τὴν ἐλπίδα ὅτι μῆχαν ἀπὸ ἀπροσεξία καὶ ὄχι ἀπὸ προσιπεία συμβιβασμοῦ.

Παράλληλη μετὰ τὴν ἀντιπαράταξη Ρεαλισμοῦ - Ἰδεαλισμοῦ στὴ γνωσεολογία, θεωρεῖ ὁ κ. Παπανούτσος στὴν ἐπιστημολογία, δηλ. στὸν καθορισμὸ τῆς ἀξίας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς θέσης τῆς στὴ ζωὴ, τὴν ἀντίθεση μεταξὺ Ἰντελλεκτουαλισμοῦ καὶ Πραγματισμοῦ. Τὸ ζεύγος αὐτὸ τῶν θεωριῶν μᾶς φαίνεται ὅτι ἐξαιρεται κάπως ἀφαιρέτα ἀπὸ τὸ πλῆθος ἄλλων σχολῶν πὺ ἀλληλοσυγκρούονται. Ἡ νεανικὴ ἀδυναμία τοῦ κ. Παπανούτσου γιὰ τὸν πραγματισμὸ, στὸν ὅποιον εἶχε ἀφιερῶσει τὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου πρὶν ἀπὸ τὴν «Τριλογία», διαφαίνεται στὴν ὑπερβολικὰ μεγάλῃ ἔκταση πὺ δίνει στὴν ἀνάπτυξή του, ἄσχετη μετὰ τὴν ἀντικειμενικὴ βαρῦτητα τῆς σχολῆς αὐτῆς, καὶ στὶς σχετικὲς παραχωρήσεις πὺ τοῦ κάνει. Ὁ πραγματισμὸς, μ' ὅλο πὺ σήμερα, ἂν ἐξαιρέσομε τὸν Dewey, ἔπαψε νὰ λογαριάζεται στὰ σοβαρὰ, δὲν μπορεῖ κατὰ τὴ γνώμη μᾶς νὰ συζητηθεῖ ὡς τὸ βάθος χωρὶς μιὰ ἐπισταμένη ἀνάλυση τῶν ἀξιῶν καὶ τῆς ἐνέργειας πὺ τίς θέτει, ὡς καὶ τῶν κοινωνικοῦ καὶ ὑπερατομικοῦ τῶν ρόλου. Ὁ κ. Παπανούτσος δὲν ἔχει πάρει μιὰ θεμελιακὴ καὶ ἐλεύθερη ἀπὸ ἀντιφάσεις θέση ἀπέναντι στὸ βασικὸ ζήτημα: οἱ ἀξίες ὑπάρχουν, ἰσχύουν, τίθενται θεληματικά ἢ δημιουργοῦνται ὑποσυνείδητα; Ὁ μόνος γενικώτατος καὶ ὀρθὸς στὴν ἀοριστία τοῦ ἰσχυρισμοῦ πὺ συναντοῦμε, εἶναι ὅτι πηγάζουν ἀπὸ ψυχικὰ στρώματα βαθύτερα ἢ ἀνώτερα — ὅπως θέλετε, σ' αὐτὰ οἱ χαρακτηρισμοὶ παίρνουν ὅποια διάσταση τοὺς δώσομε — ἀπὸ τὴ συνείδηση, καὶ ἡ ἐπίσης ὀρθότατη διαπίστωση, πὺ δὲν μπορεῖ ποτε νὰ τονιστεῖ ἀρκετὰ, ἀλλὰ πὺ θὰ ἦταν ἀναγκαῖο νὰ περιχαρακωθεῖ σὲ σταθερὰ ὄρια, ὅτι τὰ ἐπιστημονικὰ αἰτήματα, ἢ, ὅπως θὰ λέγαμε ἐμεῖς, οἱ μεταφυσικὲς προϋποθέσεις τῆς ἐπιστήμης, δὲν εἶναι δυνατὸ ποτε νὰ δικαιωθοῦν πλήρως ἀπὸ μόνη τὴ διάνοια. Οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς ἀπαιτοῦν τὴν πίστη ἢ τὴ βουλευτικὴ προσχώρηση, δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως οὔτε νὰ προβάλλονται ὡς δόγματα ἀπὸ τὸν ἀφιλοσόφητον ἐπιστήμονα, οὔτε ν' ἀμφισβητεῖ ὁ πρῶτος τυχὸν ἀμαθὴς τὴν ἀξία τῶν ἐπὶ μέρους πορισμάτων τῆς ἐπιστήμης μετὰ τὸν ἰσχυρισμὸ π. χ. ὅτι δὲν εἶναι ἀποδειγμένη ἢ ἀπόλυτη νομοτέλεια στὴ φύση.

Οἱ ἀντιρρήσεις τοῦ κ. Παπανούτσου ἐναντία στὸν Ἰντελλεκτουαλισμὸ δὲν προέρχονται ἀποκλειστικά, ὅπως θὰ περίμενε κανεὶς, ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ στὰ κατώτερα πλάσματα τῆς συνείδησης, πὺ εἶναι κατὰ τὴ γνώμη τοῦ κοντινότερα στὴν πραγματικότητα, — ἂν καὶ δὲ βλέπομε πῶς δικαιώνεται ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός, — ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πραγματιστικὴν ἀποψη τῆς συναισθηματικῆς ἀξίας τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἀπὸ τὸ αἶτημα νὰ μετέχει ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος, «ξὺν ὅλη τῇ ψυχῇ», στὴ γνωστικὴν ἐνέργεια. Γι' αὐτὸ ἐπιτίθεται σφοδρότερα ἐναντία στὴν τελευταία ἐξέλιξη

τοῦ ἰντελλεκτουαλισμοῦ, τὸν «παμμαθηματισμό», καὶ βρίσκει ὅτι τὰ μαθηματικά δὲ μᾶς προσφέρουν γνώση, ἀλλὰ εἶναι μιὰ προάσκησις, ἓνα σπόρ τοῦ νοῦ. Δὲν ξέρω πόσα μαθηματικά ξέρει ὁ κ. Παπανοῦτσος, φαντάζομαι ὅσα κ' ἐγώ, ἐλλιπέστατα ἀπομεινάρια τῆς γυμνασιακῆς ἀλγεβρας· ὁμολογῶ ὅμως ὅτι μάταια ἀναζητῶ μέσα στὸ βιβλίο του τὸ δέος ποὺ μοῦ ἐμπνέουν ἐμένα τὰ σύμβολα αὐτά, μὲ τὰ ὁποῖα, περισσότερο παρὰ μὲ ὅσαδήποτε πειράματα, κυριαρχεῖται σήμερα ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ συγκροτεῖται ἡ ὑπερβατικὴ πραγματικότητα. Τὸ ὅτι τὰ μαθηματικά εἶναι σύμβολα καὶ ὅτι στὴ βάση τους ὑπόκεινται συμβάσεις, ἀντὶ νὰ ἀπλουσιάζει, περιπλέκει τὸ ζήτημα, πῶς τὰ ἀνθρωποποιήθη αὐτὰ πλάσματα, κατασκευασμένα ἀποκλειστικὰ a priori, ἐφαρμόζουν σὰ γάντι στὸ «παρδαλὸ χάος»; ὅπως τὸ ὀνομάζει ὁ κ. Παπανοῦτσος, τοῦ Πραγματικοῦ, καὶ μοῦ τὸ καθιστῶν πῶς ἴσως ἀπὸ ὅποιουδήποτε φιλοσοφικῆ θεωρία καὶ ὁποιαδήποτε ἄμεση καὶ ἀνεπαρκῆ μαρτυρία τῶν αἰσθήσεων. Καὶ δὲ βλέπω τὸ λόγο νὰ τὰ περιφρονῆσω ἐπειδὴ εἶναι σύμβολα, σὰ νὰ μὴν εἶναι καὶ οἱ λέξεις σύμβολα, πολὺ πῶς δυσκίνητα, ἀσαφῆ καὶ ρεοῦμενα, καὶ σὰ νὰ εἶμαι βέβαιος πῶς καὶ οἱ αἰσθητὲς ἀκόμα ποιότητες τῶν χεροπιαστῶν πραγμάτων δὲν εἶναι κι' αὐτὲς σύμβολα κάτι ἄλλου. Γιατί τί ἄλλο κάνω ὅταν δίνω νόημα σὲ μιὰν ἐμπειρικὴ διαπίστωση, πῶς νὰ τὴ θεωρῶ ὡς σύμβολο, νὰ ποῦμε, μιᾶς ἰδέας:

Σ' ἓνα ἄλλο ὅμως σημεῖο θὰ διαφωνήσωμε βαθύτερα μὲ τὸν κ. Παπανοῦτσο. Σκοπὸς τῆς γνώσης προβάλλεται τελικὰ ἀπ' αὐτὸν ἡ ἱκανοποίηση, ἡ ἀνάπαυσις τῆς συνείδησης. Ἡ γνώσις εἶναι ἓνας τρόπος λύτρωσις ἀπὸ τὸ πάθος καὶ τὴ στενόχωρη πίεσις ποὺ μᾶς ἐπιβάλλει ἡ χῶδης πραγματικότητα· οἱ ἄλλοι τρόποι εἶναι ἡ ἠθικὴ καὶ ἡ τέχνη. Ἡ ἔκφρασις «ἀναπαύεται» ἢ «βρίσκει ἀνάπαυσις» ἢ συνείδησις, ἐπανερχονται τόσο συχνά, ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ θεωρήσωμε τὴν ἠσυχαστικὴν αὐτὴ τάση ὡς θεμελιακὴ, ὑπερλογικὴ λοχτάρια, ἐνῶ τὴν ἄλλη διαπίστωση, ποὺ τοῦ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὰ πράγματα, ὅτι ἡ λύτρωσις αὐτὴ δὲν εἶναι ποτὲ ὀριστικὴ, τὴν κάνει νὰ ποῦμε μὲ μισὸ στόμα. Δὲ μὲ παίρνουν τὰ ὄρια αὐτῆς τῆς κριτικῆς νὰ μιλήσω εὐρύτερα γιὰ τὴ λύτρωσις στὴν τέχνη καὶ τὴν ἠθικὴ πράξι· θὰ πῶ μόνο ὅτι ἡ συνείδησις τοῦ καιροῦ μας ἔχει δεχτεῖ, ἔχει χωνέψει τὴν ἐννοια τοῦ ἀθλοῦ χωρὶς ἐπιβράβευσις, τοῦ ἀγῶνα ποὺ δὲν ἔχει τέρας. Ὅποιοσδήποτε μέγας στοχαστὴς ἢ σοφὸς ἐρωτηθεῖ, θ' ἀπαντήσῃ ὅτι κάθε προσωρινὴ ἱκανοποίησις προβάλλει μεγαλύτερα ζητήματα καὶ μακρύτερη προοπτικὴ ἐρευνῶν· κι' ὁ γνήσιος ἀθλητὴς ἀκόμα, ἀφοῦ παίρνομε ἀπὸ κεῖ τις παρομοιώσεις μας, χαίρεται περισσότερο τὸν ἀγῶνα τὸν ἴδιον παρὰ τὴ γελοία τελειὴ τῆς ἀπονομῆς τῶν βραβείων. Τὸ τέρας ὅμως τῆς γνώσης ἔχει μετατοπιστεῖ σήμερα στὸ ἀπειρο, ὥστε καμμία ἐλπίδα ὀριστικῆς ἱκανοποίησις δὲν μπορεῖ νὰ φτερώνει πιά τὸν ἐρευνητή. Ἡ ἀνάγκη τῆς ὄλο καὶ εὐρύτερης γνώσης, ἢ συναίσθησις ὅτι συντελεῖ κι' αὐτὸς «τὸ ἑαυτοῦ

μέρος» στὴν προαγωγή τῆς, καί, ἴσως, μιὰ μυστικώτερη καὶ πῶς πρωτόγονη ἐντύπωσις «συμμετοχῆς» στὸ ἀπρόσωπο πνεῦμα καὶ γίνεσθαι, εἶναι ἀρκετὰ κίνητρα, χωρὶς τὴν παραδεισιακὴ προοπτικὴ τοῦ ἠρησυχασμοῦ. Αὐτὰ ἀντιλέγει ἡ ἰδιοσυγκρασία μου, ποὺ τὴν πιστεύω ἀντιπροσωπευτικὴ τῆς σημερινῆς νοοτροπίας, στοὺς ἐπίσης ἐξωλογικοὺς σκοποὺς καὶ ἀξίες τοῦ κ. Παπανοῦτσου.

Ἡ ἐπανάληψις αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ἀμβλύνει συναισθηματικὰ τὴ ζωηρὴ διανοητικὴ εὐχαρίστησις ποὺ νιώθει κανεὶς ἀπὸ τὸ ἐξαιρετικὰ μελετημένο, ἀναλυτικὸ καὶ βαθυστόχαστο αὐτὸ βιβλίο. Κ' ἓνα ἄλλο τοῦ χαρακτηριστικὸ διαθέτει ἐπίσης, ἂν ὄχι περισσότερο, δυσάρεστα. Εἶναι ἓνας παιδαγωγικὸς τόνος ἀπλοποίησης, καὶ μιὰ τάση πρὸς παραβολὰς καὶ εἰκόνες παρμένες ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴ ἢ ἀπὸ τὴν ποιήσις, ὅπου διοχετεύεται ἡ ὑποκειμενικὴ ἀνάτασις τοῦ συγγραφέα ἀπὸ τὸ ἄμεσο ψυχικὸ βίωμα τῶν φιλοσοφικῶν προβλημάτων. Τὴν ξέρω αὐτὴ τὴ διάθεσις, κ' ἔχω πέσει κ' ἐγὼ θῦμα τῆς πολλῆς φορῆς. Τὴ θεωρῶ ὅμως ὑπερφυγὴ καὶ ἀμάρτημα. Τὸ ὕλικὸ τῆς φιλοσοφίας εἶναι οἱ ἐννοιες, αὐστηρὰ περιγραμμένες, ξερῆς, σχολαστικῆς ἀνθέτετε. Μ' αὐτὲς ἀποκλειστικὰ εἶμαι στενεμένος νὰ δείξω, ὅταν κάνω φιλοσοφία, τὰ ὄριά τους, κι' ἂν μπορῶ, καὶ πέρα ἀπ' αὐτά. Μὲ τις εἰκόνες ὅμως καὶ τις λυρικῆς περιγραφῆς, ἢ τὴν προσωποποίησίν τους, «μεταβαίνω εἰς ἄλλο γένος», χωρὶς δικαιολογία, καὶ, τὸ χειρότερο, χωρὶς ἀποτελεσματισμὸν. Γιατί κανένα δὲ θὰ πείσουν οἱ εἰκόνες μου, κι' ἂν πείσουνε κάποιον, σίγουρα δὲ θάναί ὁ καλύτερος ἀναγνώστης μου. Καὶ βάλτε πῶς δὲν εἴμαστε καὶ ποιητὲς, κύριε Παπανοῦτσο, γιατί ἂν εἴμαστε, θάχαμε πρὸ πολλοῦ κάτι δείξει ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρά, καὶ θ' ἀνακοινώναμε τὰ νοήματά μας κατὰ κάποιον δυσανάλοτο, ἀλλὰ ἀμεσώτερον τρόπο, καὶ κάτι θὰ νιώθων ἐδῶ· νὰ στὸ στέγνω, ὅπου λέν ὅτι διακλαδίεται τὸ συμπαθητικὸ νεῦρο, ὅσοι θὰ μᾶς διάβαζαν. Ἄς μὴν πᾶμε λοιπὸν νὰ συγκινήσωμε· οἱ εἰκόνες μας εἶναι τις περισσότερες φορῆς κακῆς, καὶ δὲν καταφθάνομε καν νὰ ἰδρῶσωμε τὴν ἀκριβῆ ἀντιστοιχίαν μεταξὺ παραβολῆς καὶ περιγραφόμενου, ποὺ εἶναι τὸ πρῶτο στοιχεῖο μιᾶς ἐπιτυχημένης σύγκρισις. Ἡ «πάνοπλη νόησις», τὰ «καλοχρημένα δόγματα», ἢ «φωτεινὴ λεωφόρος τοῦ κριτικισμοῦ», ἢ «ἀπορηματικὴ ἀναδίπλωσις τοῦ στοχασμοῦ», ὁ «ἀόρατος μονάρχης» ποὺ κυβερνᾷ μέσα στὴ συνείδησις, ὁ Φίχτε ποὺ «ἔβαλε τὸν Πραγματικὸν Λόγον ν' ἀπορροφήσῃ, νὰ χωνέψῃ μέσα στὰ σπλάχνα του τὸ θεωρητικόν», (τὰ σπλάχνα τοῦ Πραγματικοῦ Λόγου, γιὰ τὸ Θεό!) τὸ «πρόσωπο τῆς ψυχῆς», ποὺ μᾶς ἦταν ἄγνωστο, τὸ ὕλικὸ τῆς γνώσης «ποὺ ξεθωριάζει καὶ γίνεταί ἀνάερο» μὲ τις εἰδολογικῆς κατηγορίας, ἢ «ἐξοντωτικὴ πάλη» τοῦ Ναι καὶ τοῦ Ὁχι, ἢ συνείδησις ποὺ ἀναγκάζεται νὰ «ξηλώσει τὰ ἀποτυχημένα πλάσματά της», καὶ ἄλλα τέτοια κάμπολλα, (ἀφήνω πιά τὸ regulatives Prinzip ὡς Ἰθάκη καὶ τὴ λειτουργία τοῦ νοῦ στὸ κενὸ ὡς ὑστερικὴ κρίσις τῶν ἀγόνων μελισσῶν), δὲ λένε

ἀπολύτως τίποτα. Ἀποχαυνώνουν μονάχα (νά-
τα μας πάλι!) τὴν ἐπίμονη κ' ἐξονυχιστικὴν ἀ-
νάλυση καὶ διάκριση κι' ἀποσκεπάζουν τὴν ἀ-
δυναμία μας νὰ διατυπώσουμε ἀφηρημένα καὶ
ἀκριβῶς μιὰ κατηγορηματικὴ λύση ἢ τὴ διαπί-
στωση τοῦ προβλήματος.

Εἶναι φανερὸ πὺς γιὰ νὰ μιλοῦ με τόσο πάθος
γιὰ τὸ ζήτημα τοῦτο, σημαίνει ὅτι τὸ ἔχω ζήσει
κ' ἔχω ὑποφέρει ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἀδυναμία ση-
μαίνει δευτέρου πὺς δὲν τὴν ἔχω ἀκόμα ἀπερ-
νήσει ὅσο θὰ ἤθελα. Καὶ σημαίνει τρίτο πὺς
ἔχω τὸν κ. Παπανοῦτσου ἱκανὸ νὰ τὸ γράψῃ.

ΕΛΛΗ ΛΑΜΠΡΙΔΟΥ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κοσμᾶ Πολίτη : «Ἔρωτες». Μυθιστόρημα. Ἐκδόσεις
Γκοβόστη. Δρ. 50.

Α. Π. Δελμούζου : «Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ σημασία τῆς
Φιλοσοφικῆς Σχολῆς». Ἀνατύπωση ἀπὸ τὴ «Νέα
Πολιτικὴ».

Μενέλ. Λουντέμης : «Τὰ πλοῖα δὲν ἀραξαν». Ἐκ-
δόσεις Γκοβόστη. Δρ. 30.

Ἄντ. Φ. Χαλᾶ : «Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης». Δρ. 7

Ἄπολ. Σ. Ἀγτωνίου : «Συντριμμένα εἰδώλα». Διη-
γήματα. Δρ. 30.

Στράτη Π. Παπαδάκι : «Διδασκαλικοὶ παλμοί»
Δρ. 25.

Ξένου Καπάτη : «Ὀνειρα». Ποιήματα.

Θάνου Κ. Βαγενᾶ : «Ἰω. Ἀναγνώστης Κοντάκης».
Ἱστορικὴ μονογραφία. Ἐκδόσεις «Κυνοουριακῆς Ἐπι-
θεωρήσεως». Δρ. 25.

«Παγκόσμιος Ἀνθολογία». Διευθύνται : Γ. Σημη-
ριώτης καὶ Λεων. Κωνσταντινίδης. Χρόνος Β', τεῦ-
χος 3ον. Δρ. 5.

Ἀδέλας Μέρλιν : «Ἡσίοι στὰ νερά».
Εὐριπίδου : «Ἐκάβη». Μετάφραση σὲ δημοτικοὺς
στίχους με πρόλογο καὶ σημειώσεις Νίκου Π. Σού-
λια. Δρ. 35.

Γιάγκου Λυμπέρη : «Ἀναλαμπές καὶ ξαφνιάσμα-
τα». Ποιήματα. Ἐκδόσεις Ροδάκη.

Σπυρ. Μ. Καλλιᾶφα : «Τὸ περὶ ψυχῆς πρόβλημα».
Δρ. 50.

Ν. Ρ. Andriotis : «Die wechselnde Stellung von Kom-
positionsgliedern im Spät-, Mittel-, und Neugriechi-
schen». Ἀνατύπωση ἀπὸ τὴν «Glotta» τόμ. 28.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΙ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Ἐλλείπει χώρου, θὰ σχολιασθοῦν εἰς τὸ ἐρχόμενον
τεῦχος.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Τὴν 10ην τρέχοντος ἐτέθη ὑπὸ τοῦ Γεν. Διοικητοῦ
Μακεδονίας κ. Κυρίμη καὶ τοῦ κ. Μπαστιᾶ ὁ θεμέ-
λιος λίθος τοῦ Βασιλικοῦ Θεάτρου Θεσσαλονίκης,
παρουσία τῶν ἀρχῶν, πολλῶν ἀνθρώπων τῶν γραμ-
μάτων καὶ πλήθους Θεσσαλονικέων. Ἡ τελετὴ προ-
εέλαβε χαρακτῆρα λαμπρᾶς πνευματικῆς ἐορτῆς.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

12 Ἰουλίου

Ὁ κ. Κούλης Ἀλέπης μᾶς σημειώνει ὅτι εἰς τὸ
ποίημα τοῦ Elysée Tourlian ποὺ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ
προηγούμενον τεῦχος τῆς «Νέας Ἐστίας» (ἀρ. 277,
σελ. 893), ὁ τίτλος «Μ' ἀγαπᾶς» πρέπει νὰ διορθω-
θῇ : «Μ' ἀγαπᾶς ; ...» καὶ ἡ φράσις «τὴν ἀγρυπνία
του» (στρ. α', στ. 2) νὰ γίνῃ : «στὴν ἀγρυπνία του».

Λόγω ἐλλείψεως χώρου, ἡ Ἀλληλογραφία ἀναβάλ-
λεται διὰ τὸ ἐρχόμενον.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ :

Σ Π Υ Ρ . Μ . Κ Α Λ Λ Ι Α Φ Α

ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΚΠαιΔΕΥΣΕΩΣ

ΤΟ ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

ΣΕΛΙΔΕΣ 100, ΔΡΧ. 50, ΙΟΥΛΙΟΣ 1938

ΕΚ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ :

Ἡ ψυχολογία εἶναι ἐκ τῶν ἐπιστημῶν ἡ κυ-
ρίως χαρακτηρίζουσα τὴν νῦν μεγάλην ἱστορι-
κὴν περίοδον, τῆς ὁποίας καὶ ἄλλα χαρακτηρι-
στικὰ γνωρίσματα παρατίθενται. Ἐπὶ ἤδη
τὸ τέλος τῆς ἀνευ ψυχῆς ψυχολογίας. Ἡ ἀναί-
ρεσις τῆς θεωρίας περὶ σταθερῶν κέντρων ἐν
τῷ κεντρικῷ νευρικῷ συστήματι, ἡ ἀναίρεσις τῆς
περὶ ἐγκεφαλικῶν ἰχνῶν θεωρίας καὶ ἡ ὀρθὴ
ἐρμηνεία τῶν ψυχολογικῶν φαινομένων τῆς ἀνα-
πλάσεως, τῆς ἀναγνώσεως καὶ ἄλλων, ἡ ἐρ-
μηνεία τῆς τηλεπαθείας καὶ τῶν ἄλλων παρα-
ψυχολογικῶν φαινομένων καὶ τὰ διδάγματα τῆς
συγχρόνου ψυχιατρικῆς, πάντα ταῦτα ἀποδει-
κνύουν ἀναγκαίαν τὴν ἐννοιαν τῆς ψυχῆς καὶ
ἐπιβάλλουν τὴν θέσιν τοῦ προβλήματος τῆς ἀθα-
νασίας αὐτῆς, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ σπουδαιότατον
τῶν ἀνθρωπίνων προβλημάτων. Ὑπὲρ τῆς θετι-
κῆς δὲ λύσεως τοῦτου ὑπάρχουν τρεῖς λίαν
ἰσχυραὶ ἐνδείξεις, αἱ ἀκόλουθοι :

Ἡ ἐκ τῆς ἐρμηνείας τῶν παραψυχολογικῶν
φαινομένων συναγομένη, ἡ ἐκ τῆς διδασκαλίας
περὶ τῶν νευρώσεων τῶν ἐνηλίκων καὶ ἡ ἐκ
τῆς ὑπάρξεως τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως.

Ἐν ἐπιμέτρῳ δὲ γίνεται λόγος περὶ τῆς νευ-
ρώσεως ἐν γένει.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕἰΣ ὍΛΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Η ΜΑΓΙΑ ΔΡΟΣΟΥ

χαρίζει τὰ τελευταῖα ἀντίτυπα
τοῦ βιβλίου της

“ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ ΣΤΗ ΓΗ,,

Ζητήσατέ το :

Τριβωνιανοῦ 35 (πάροδ. Ἀναπαύσεως)
ἀπὸ 20 — 25 Ἰουλίου.